

Woord vooraf

ANDRÉ LEFÈVRE

Na de verwarrende coronaperiode die geleid heeft tot veel uitgestelde en niet afgemaakte projecten, valt alles weer min of meer in de plooi. Zo ligt er toch opnieuw een Spieghel Historiaeel Jaarboek van de Bond van Gentse Germanisten op de planken. Het is een literair nummer geworden met drie naar goede gewoonte uiteenlopende artikelen. Interessant is dat binnen het grote domein van de literatuur drie onderscheiden genres aan bod komen, de herinneringsliteratuur bij Esther Kinsky (de roman *Hain*) + W.G. Sebald, *Letters from France* van Helen Maria Williams, een brievenboek en His *Dark Materials and the Book of Dust* van Philip Pullman, een coming-of-age kindertrilogie.

In de bijdrage van Jente Azou worden enkele hoofdthema's in de roman *Hain* van Esther Kinsky geïdentificeerd en geanalyseerd. In de eerste plaats merkt ze op dat de naamloze verteller van de roman zich als een observator opstelt. Verder concentreert ze zich op het medium fotografie en in welke mate die samenhangt met het proces van herinneren bij de protagonist. Terwijl deze laatste op het kerkhof het graf van haar overleden echtgenoot bezoekt, stelt ze zich vragen bij de relevantie van fotografie ten opzichte van het schrift als mogelijkheid om het verleden te herinneren. Ze verwijst daarvoor naar de theorie van Barthes die poneert dat het transponeren van het verleden in het heden en de toekomst inherent verbonden is met de fotografie. Toch heeft het medium (het herinneren) beperkingen, benadrukt de verteller, want niet alleen de externe herinnering – de fotografie – kampt met betrouwbaarheidsbeperkingen, ook het menselijke oog, net zoals de cameraleens, ondervindt waarnemingsbeperkingen.

De samenhang tussen dromen, fotografie en herinneringen toont aan dat er een overeenkomst van elementen bestaat en dat er door de waarneming achteraf onvermijdelijk een mysterieuze ontwikkeling plaatsvindt. Waarnemingen uit het verleden en herinneringen kunnen niet intact worden uitgewisseld, lezen we in *Hain*.

De roman illustreert op briljante wijze hoe herinneringsprocessen zich op een literaire manier in beeld laten brengen. Hij toont de beperkingen van externe en interne herinneringen en toch wordt het onvermogen van een overdracht naar de realiteit niet negatief voorgesteld. De herinnering is een scheppend medium dat nieuwe interpretatiemogelijkheden biedt.

Met de analyse van de trilogie *His Dark Materials* van Philip Pullman behandelt Yoni Cnockaert het thema van de coming-of-age in de Sci-fi kinderliteratuur. Via de concepten van de daemons en Dust, en door het Land van de doden te veranderen in een fysieke locatie waarin reizen mogelijk is, kan Philip Pullman zijn eigen filosofie in verband met de dood construeren en dit abstracte concept visualiseren en verbinden met het narratief van het coming-of-age. Yoni ziet de evolutie van Pullmans hoofdpersonage Lyra parallel lopen met de drie fasen van de overgangsrutuelen bij Van Gennep en Turner; de eerste fase: het ritueel van de afscheiding (Lyra laat haar kindertijd achter), de tweede fase: de traumatische ervaringen in verband met de dood als het opwekken van het overgangsritueel en de derde fase: de verwerking als ze geleidelijk evolueert tot een jongvolwassene.

Door te appelleren aan Bhabha's postkoloniale theorie over adolescentie die suggereert dat de ware natuur van de liminale ervaring van de adolescent (het kind als gekoloniseerd) ervoor zorgt dat de volwassene (als kolonisator) hun eigen identiteit en levensopvattingen bevragen en ze in een gelijkaardige liminale ervaring brengen, betekent dat de coming-of-age liminaal is en dus niet volledig kan worden ingepast in de lineaire driedelige structuur met zijn duidelijk gedefinieerde en gescheiden rituelen.

Zo komt Yoni tot het besluit dat Pullman in *His dark Materials* aan de oppervlakte een lineaire vertelling van het coming-of-age narratief geeft en vasthoudt aan de duidelijke driedelige structuur van Van Gennep en Turner. Maar met de schaduwtekst die onder het verhaal te voorschijn komt, brengt Pullman (waarschijnlijk onbewust) complicaties toe aan zijn lineaire vertelling door aan te geven dat de gewenste bestemming van de volwassenheid niet echt kan worden getypeerd door een onveranderlijke en stabiele opvatting van identiteit.

In Yoni's masterscriptie gaat zij daar verderop in door ook de tweede roman van een tot nog toe onafgewerkte trilogie (*The Secret Commonwealth*) erbij te

betrekken waarin hij Lyra als twintiger laat worstelen met haar ‘volwassen’ identiteit.

Al geeft Yoni geen eenvoudig helder antwoord op haar gestelde onderzoeksvragen, kan wel worden gezegd dat het coming-of-age narratief zoals dat wordt gepresenteerd door Pullman in zijn *His Dark Materials* niet zo rechtlijnig is als het lijkt op het eerste gezicht.

Sofie Meneve wil in haar bijdrage aantonen hoe Williams wil inspelen op de dubbele functie van de briefvorm – een brug en een grens – door de lezer toe te laten een stevige empathie te ontwikkelen met de Franse Revolutie enerzijds en tegelijkertijd hem/haar op een veilige afstand te houden van de actuele gebeurtenis anderzijds. Zowel door het hanteren van de retoriek van de gevoeligheid als de briefvorm worden beide aan de vrouwelijke privésfeer gekoppeld. Williams gebruikt beide bewust in de wijze waarop ze zichzelf positioneert als vrouw die publieke en politieke gebeurtenissen rapporteert en hoe ze vrouwen tekent in die revolutionaire situatie. Sofie accentueert hoe Williams een voorzichtige balans moet vinden in traditionele beperkingen in het publieke en privédoein, ten einde haar werk toegankelijker te maken voor de doorsnee Engelse lezer.

Door de taal van de gevoeligheid en de briefvorm te gebruiken, schikt Williams zich gedeeltelijk in de stereotype genderverwachtingen en vermijdt aldus dat haar denken weggezet wordt als ongepast voor een vrouw in publieke aangelegenheden. Ze betreedt de mannelijke politieke arena op een duidelijk vrouwelijke wijze die haar beschermt voor kritiek op dit niveau en in plaats van brutaal een domein te bezetten dat traditioneel niet toegankelijk is voor haar, creëert ze haar eigen bescheiden, privéruimte in dit domein. Daarenboven benadrukt Williams voortdurend dat haar politieke opvattingen niet voortkomen uit rationeel denken, maar vanuit het hart. Zo ontwijkt ze het kritische onderzoek als politiek geëngageerde vrouw en verzekert ze haar lezer dat deze prerevolutionaire gedachten niet kwaadaardig zijn, omdat ze opgewekt zijn door de emoties van haar vrouwelijk, autochtoon hart.